

ringar, USA på samförstånd och nationell självbestämmanderätt. Att här se blott en skillnad mellan statsskick tyder på en formalism — i ordets hemskaste mening — som man har svårt att tro på hos den man som för några år sedan så klart tog ställning i en liknande strid. För det andra: då det framhålles — av hr Undens motståndare — att man bör välja sida menas naturligtvis inte att Sverige alltid skall rösta med England och USA i FN, utan att just den skillnad som här berörs skall framhållas som avgörande för vår uppfattning om maktstridens innebörd. Vi skall inte säga: Det här är en strid mellan stormakter, som inte gäller oss. Vi skall säga: Denna strid gäller de värden som vi ställer högst, och den angår oss alla.

Frågan om detta ställningstagande bör leda till någon form av politiskt val med tanke på framtida krig eller krigsfara är en annan. Hr Undén ingick blott med några ord på denna centrala fråga. Han förklarade helt enkelt dels att en anslutning till en grupp av stater enligt regeringens mening strider mot folkets intressen och dels att folkmajoritetens enligt regeringens mening har samma uppfattning. Det är en deklARATION, inte en motivering, och den undandrar sig därför debatt. Att beröra sakfrågorna ansåg utrikesministern överflödigt. Kan inte en defensiv organisation tjäna till fredens bevarande? Kan inte därför också vår önskan att leva i fred realiseras genom en sådan organisation? Vilken möjlighet har vi att försvara oss utan hjälp, och på förhand avtalad hjälp, från annat håll? Hur går det för vårt land om den ena eller den andra parten segrar? Har vi, trots en säkerligen allmän uppfattning om en rysk segers för oss och andra fruktansvärda följder, intet som helst ansvar? Räkna vi med att USA ändå skall hjälpa oss vid ett angrepp och att vi därför kan låtsas som om vi inte vore hotade? Dessa och andra frågor som diskuteras så snart politiskt tänkande människor träffas ansåg Sveriges utrikesminister det icke vara skäl att beröra. I stället löste han problemet med ett par fraser som i den enklaste diskussionsförening skulle ansetts alltför oreflekterade.

Många talare prisade hr Undéns ställningstagande i idéstriden. Det bestod huvudsakligen i några ord om regeringens "klara och bestämda hållning mot politiska riktningar som hyllar diktatur eller en totalitär regim". Här ligger en bestämd dementi av samme talares sats för några månader sedan, enligt vilken socialdemokratin står lika "främmande för borgerlig storkapitalism som för kommunism" — rimligen måste detta betyda ett avståndstagande från USA och Ryssland (ehuru hr Undén av icke omnämnda skäl stämplar denna tolkning som en förvanskning). För ögonblicket tar alltså hr Undén principiellt avstånd blott åt ena hållet. Även detta avståndstagande var dock ytterligt svävande. Det betonades sålunda — i och för sig med all rätt — att vi inte i skilda internationella frågor kunde ta hänsyn till vederbörande lands statsform. Vi måste exempelvis i FN ta ställning endast "på sakliga grunder". Talet om att "välja sida" vore därför — om inte ställningstagande i ett framtida krig avsågs — oklart eller meningslöst.

Uttalanden som dessa ger intrycket att hr Undén inte har någon föreställning om sina kritikers uppfattning. Naturligtvis menar ingen att vi i FN eller på andra håll alltid skall följa demokratier mot diktaturer eller något dylikt. Inte heller menas att statsformen skall vara avgörande för det väljande av sida varom här är fråga. För det första är den skillnad som avses inte en fråga om statsform, den ligger vida djupare. Skiljelinjen går mellan humanitet och tolerans å ena sidan, våldsdyrkan och förtryck å den andra; vad som internationellt framstår som den viktiga skillnaden mellan Ryssland och USA är att Ryssland är inriktat på aggression och eröv-

ringar, USA på samförstånd och nationell självbestämmanderätt. Att här se blott en skillnad mellan statsskick tyder på en formalism — i ordets hemskaste mening — som man har svårt att tro på hos den man som för några år sedan så klart tog ställning i en liknande strid. För det andra: då det framhålles — av hr Undens motståndare — att man bör välja sida menas naturligtvis inte att Sverige alltid skall rösta med England och USA i FN, utan att just den skillnad som här berörs skall framhållas som avgörande för vår uppfattning om maktstridens innebörd. Vi skall inte säga: Det här är en strid mellan stormakter, som inte gäller oss. Vi skall säga: Denna strid gäller de värden som vi ställer högst, och den angår oss alla.

Frågan om detta ställningstagande bör leda till någon form av politiskt val med tanke på framtida krig eller krigsfara är en annan. Hr Undén ingick blott med några ord på denna centrala fråga. Han förklarade helt enkelt dels att en anslutning till en grupp av stater enligt regeringens mening strider mot folkets intressen och dels att folkmajoritetens enligt regeringens mening har samma uppfattning. Det är en deklARATION, inte en motivering, och den undandrar sig därför debatt. Att beröra sakfrågorna ansåg utrikesministern överflödigt. Kan inte en defensiv organisation tjäna till fredens bevarande? Kan inte därför också vår önskan att leva i fred realiseras genom en sådan organisation? Vilken möjlighet har vi att försvara oss utan hjälp, och på förhand avtalad hjälp, från annat håll? Hur går det för vårt land om den ena eller den andra parten segrar? Har vi, trots en säkerligen allmän uppfattning om en rysk segers för oss och andra fruktansvärda följder, intet som helst ansvar? Räkna vi med att USA ändå skall hjälpa oss vid ett angrepp och att vi därför kan låtsas som om vi inte vore hotade? Dessa och andra frågor som diskuteras så snart politiskt tänkande människor träffas ansåg Sveriges utrikesminister det icke vara skäl att beröra. I stället löste han problemet med ett par fraser som i den enklaste diskussionsförening skulle ansetts alltför oreflekterade.

Som vanligt följde riksdagen utrikesledningen. Det blev inte en debatt, utan en körsång. Hr Bergvall betonade med all rätt att det är de avvikande meningarna, inte instämmandena, som ger intresse åt en diskussion. Men avvikelserna var så små att de, trots att de ofta framfördes med synbar glädje över den egna självständigheten, inte bidrog att belysa problemet. Vad de i egentlig mening utrikespolitiska frågorna beträffar var behållningen nästan ingen. Typiskt var att talare efter talare efter några korta ord om den allmänna enigheten övergick till de slagord om nordiskt samarbete som redan för ~~h~~ år sedan tjänade som ett slags alibi, ett förment bevis för att man ändå ville något, en ofarlig avledning för oron. De få talare som gjorde mera per-

sonliga inlägg, främst hrr Lundstedt och Osvald, kunde inte förändra helhetsbilden.

Det pinsamma och farliga i detta är inte att riksdagen stannar för den s. k. neutralitetslinjen. Många och goda skäl finns för skilda ståndpunkter, såsom den utanför riksdagen förda debatten visar. Det pinsamma och farliga ligger i att man inte går in på problemen, att man undviker realdiskussion. Många riksdagsmän svarar säkert härpå att just i denna attityd ligger det fina, det gäller att manifestera enighet, inte att ta upp frågorna till allvarligt meningsutbyte. Men om det är denna åsikt som ligger bakom likriktningen och de tomma fraserna, är den farligare än någon annan. Den innebär att riksdagen avstår från sin rätt och sviker sin plikt att vara forum för de synpunkter som tjänar att belysa vårt lands ojämförligt viktigaste problem.

H tio